Ajaloolised üle-eelmisest sajandist pärit admiral Adam Johann von Krusensternile kuulunud maakaardid leiti juhuslikult Kiltsi mõisa renoveerimise käigus ning loodetavasti leiavad nad pärast taastamist eksponeerimist samas ruumis. Meelis Meilbaum

Kiltsi lossi põrandaparketi alt paljastusid ajaloolised kaardid

Eelmise nädala alguses avastati Kiltsi mõisa renoveerimise käigus põranda alt ajaloolised admiral Krusensterni maakaardid.

Katri Lindau
katri.lindau@virumaateataja.ee

Kaardid avastas juhuslikult ehitaja Kaupo Krull, kui hakkas admirali raamatukogus parketti uurima. "Esimese kihi tõmbasin jõuga pealt ära, see oli katkine, seejärel hakkasin tolmuimejaga puhastama, siis läks järgmine kiht puruks," kirjeldab Krull, kuidas kaardid nähtavale tulid. "Oleks ma teadnud, et mingid tähtsad kaardid, oleksin ettevaatlikum olnud," on Kaupo Krull isegi oma avastuse üle üllatunud.

Kiltsi põhikooli endise direktori, ajaloolase Lembit Keeruse hinnangul võiksid äsja avastatud kaardid olla pärit 1820ndatest aastatest. "See aastaarv, mis minule on silma jäänud, mis meie päevile kõige lähemal, on 1824," on Keerus uurinud kaartide põranda alt nähtavatel osadel leiduvaid käsikirjalisi märkmeid ning parandusi.

Miks on kaardid põranda all?

Lembit Keeruse esimene hinnang oli, et kaardid on 150 aasta vanuse parkettpõranda alla sattunud küllaltki juhuslikult varasema ehitustöö käigus. "Oletan, et kui seda põrandat tehti, võeti vanad kaardid ja pandi lihtsalt kas tuuletõkkeks või soojustuseks," arutleb Keerus kaartide põranda alla sattumise üle.

"Aga kuna neid kaarte on leitud praegu ainult siit nurgast ja mujalt neid kaarte leitud ei ole, tekib mul küsimus, miks need kaardid just siia pandud on," arutleb Keerus.

Seda, et kaardid päris juhuslikult soojustuseks põranda alla ei sattunud, toetab ka asjaolu, et kaardid on kaetud tihedalt oletatavasti koerakarvadega. Karvad on 150 aasta jooksul kaarte niivõrd niiskuse ja isegi hiirte eest kaitsnud, et praegugi on kaardid esmapilgul üsna heas olukorras, arvestades, et ruumi on kogu aeg kasutatud.

Olulist osa kaartide säilimises mängis seegi, et väga kaua oli ruumi parkettpõrand kaetud vineeriga. "Põrandaliistud olid lahti, põrand kõikus, mistõttu saigi vineer peale pandud," meenutab endine koolidirektor Keerus. Ka muinsuskaitseameti Lääne-Viru osakonna vaneminspektor Mirjam Abel leiab, et vineer on nii 150aastast parketti kui selle all asunud kaarte niiskuskahjustuste eest kindlasti märkimisväärselt kaitsnud.

Mis kaartidest saab?

Nüüd püüavad Kiltsi põhikooli ning muinsuskaitseameti esindajad jõuda otsusele, kuidas kaartidega edasi toimetada. Ühisel seisukohal ollakse, et kaardid tuleks põranda alt välja võtta, puhastada ning konserveerida ja eksponeerida edaspidi samas ruumis. Kuigi ootamatu kaartide leidmine põhjustab kooli renoveerimistööde mahu suurenemist, on Kiltsi põhikooli praegusel direktoril Alar Krullil ja kooliperel leiu üle hea meel.

"Tahame lossile ikkagi mingit põnevust juurde saada ja see on nüüd asi, mis võikski seda olla," räägib Alar Krull. "Kui enne olid meil muistendid, siis nüüd on originaal – midagi, mis on täiesti reaalselt siin olemas," selgitab Krull ja lisab, et seni, kuni kaarte lähemalt uuritud pole, ei ole kindel, kas kaardid on ka laiemale avalikkusele olulised või ainult nende leiukohale, Kiltsi lossile.

ADMIRAL A. J. VON KRUSENSTERN

- **Adam Johann von Krusenstern sündis 1770. aastal Hagudis. Kuni 12. eluaastani õppis Krusenstern kodumõisas, kust läks edasi Tallinna toomkooli ja seejärel Kroonlinna kadetikorpusesse. Kiltsi lossis elas ta aastatel 1816-1846. Aastatel 1803-1806 juhtis ta esimest Vene ümbermaailmareisi, mille põhjal koostas "Lõunamere atlase", mis oli XX sajandi alguseni täpseim merekaartide kogumik Vaikse ookeani kohta.**
- **Aastatel 1827-1842 töötas ta Peterburis mereväe kadetikorpuse direktorina ning suri 1846. aastal Kiltsis.**